

IGOR HAŁAGIDA, PIOTR SEMKÓW, OBEP IPN GDAŃSK

Organizacja Bojowo-Dyweryyjna Młodzieży Polskiej „Orlęta”

W pierwszych latach po wojnie działało wiele młodzieżowych organizacji antykomunistycznych.

Jedną z nich jest Organizacja Bojowo-Dyweryyjna „Orlęta”, powstała we wrześniu 1948 r. w Gdyni. Jej członkowie, kilkunastoletni chłopcy, stawiali sobie za cel walkę z „komunizmem ogarniającym coraz to szerzej ludność Polski”. Działalność „Orlęt” ograniczała się do sporządzania i rozwieszania ulotek oraz „listów gończych” za osobami sprawującymi wówczas władzę (Bolesławem Bierutem, Franciszkiem Jóźwiakiem, Hilarym Mincem i in.). Rozważano też rozpoczęcie działalności sabotażowej na statkach sowieckich, które zawijały do portu w Gdyni.

UBP szybko wpadł na trop „Orlęt” (w dużej mierze dzięki niefrasobliwemu nieprzestrzeganiu podstawowych zasad konspiracji przez jej członków). W sprawę zaangażowano aż kilkunastu funkcjonariuszy, a także Informację Marynarki Wojennej.

6 listopada 1948 r. rozpoczęły się aresztowania, w wyniku których zatrzymano kilkunastu uczniów szkół średnich z Gdyni i Sopotu. Część z nich stanęła przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Gdańsku i otrzymała wyroki więzienia (najwięszy 5 lat).

Dokument nr 1

1948 wrzesień [?], Gdynia – Statut Organizacji Bojowo-Dyweryyjnej Młodzieży Polskiej „Orlęta”

Statut Organizacyjny

O[rganizacji] B[ojowo]-D[yweryyjnej] M[lodzieży] P[olskiej]
„Orlęta”^a

1. Stoimy na gruncie demokracji ludowej, na gruncie demokracji uczciwej.
2. Organizacja nasza powstała wśród terroru ze strony władz

bezpieczeństwa po to, by walczyć z wszelkimi wrogami Polski, wrogami demokracji.

3. Chcemy, by Polska była dla Polaków, a nie dla internacjonalistów, a więc walczymy z komunizmem ogarniającym coraz to szerzej ludność Polski.
4. Sposób walki:
 - a) szerzenie zdrowej propagandy
 - b) mały S[abotaż]
 - c) duży S[abotaż]

Oryginał, rękopis – odręczny wpis w zeszycie szkolnym formatu A5. Archiwum Sądu Wojewódzkiego w Gdańsku. Akta sprawy Sr 225/49, sygn. 12/50, brak paginacji.

^a W dokumencie: „Orląt”.

Dokument nr 2

1948 wrzesień [?], Gdynia – Odezwa „Orląt” autorstwa Ryszarda Szkolnickiego „Rysia”

KOLEDZY!!!

NA TERENIE NASZEGO ZAKŁADU DZIAŁA SILNA ORGANIZACJA MŁODZIEŻY „ORLĘTA”!!! CELEM TEJ ORGANIZACJI JEST BEZWZGLĘDNA WALKA Z KOMUNIZMEM W [a] NA ODCINKU MŁODZIEŻOWYM!

KOLEDZY, NIE DAJCIE SIĘ ZWODZIĆ PRZEZ PROWOKATORÓW!!!

NIE WSTĘPUJECIE DO ZMP¹, PONIEWAŻ JEST [TO] ORGANIZACJA, KTÓREJ CELEM JEST DEGENERACJA MŁODZIEŻY NASZEJ.

WSTĘPUJECIE DO SZEREGÓW NASZEJ ORGANIZACJI!!!

[b] Z „ORLĄT”²

Oryginał, maszynopis.

Archiwum Sądu Wojewódzkiego w Gdańsku. Akta sprawy Sr 225/49, sygn. 12/50, brak paginacji.

Na odwrocie pochodzący z okresu śledztwa prowadzonego przez UBP dopisek piórem: Niniejszych napisałem odezw około 7 (siedmiu) sztuk. Za zgodność: Szkolnicki Ryszard – „Ryś”.

a, b W dokumencie tekst nieczytelny.

¹ ZMP – Związek Młodzieży Polskiej, komunistyczna organizacja młodzieżowa utworzona we Wrocławiu 21 lipca 1948 r., wzorowana na Komsomole. Propagowała m.in. rozbudowę przemysłu ciężkiego i kolektywizację wsi, współpracowała w upolitycznianiu oświaty i kultury oraz w forsowaniu tzw. socjalistycznego współzawodnictwa. Rozwiązana 11 stycznia 1957 r.

² W aktach przeciwko „Orłom” zachowały się dwa egzemplarze tej ulotki.

Dokument nr 3

1948 październik 27, Gdynia – „List gończy” wydany przez „Orłęta” za Franciszkiem Józwiakiem¹

LIST GOŃCZY

WSZYSTKIE OSOBY ZNAJĄCE MIEJSCE POBYTU
NIEJAKIEGO [a] JÓŻWIAKA „WITOLDA”,
KOMENDANTA MILICJI OBYWATELSKIEJ²,
PROSZONE SĄ O NATYCHMIASTOWE
ZGŁOSZENIE [TEGO] NA NAJBLIŻSZYM
POSTERUNKU MO.

POSZUKIWANY JEST ON PRZEZ ORGANIZACJĘ
MŁODZIEŻY „ORLĘTA” b. ZOSTAŁ ON OSĄDZONY
I SKAZANY NA KARĘ ŚMIERCI PRZEZ
POWIESZENIE ZA DZIAŁALNOŚĆ TERRORY-
STYCZNO-KOMUNISTYCZNĄ, PRZYNALEŻNOŚĆ
DO POLSKO-ROSYJSKIEJ PARTII KOMUNISTYCZ-
NEJ, BEZLITOSNE ZWALCZANIE RUCHU
OPORU^c, ZA WSPÓŁPRACĘ
Z KOMUNISTYCZNĄ ROSJĄ SOWIECKĄ,
KTÓRA DZIĘKI POMOCY WYŻEJ WYMIENIONEGO
ZDAŻA SZYBKIMI KROKAMI DO UTWORZENIA
Z POLSKI SIEDEMNASTEJ REPUBLIKI. [d]

Dowództwo ^eOrganizacji [Bojowo-]Dywersyjnej^e
 Związku Młodzieży Polskiej
 „ORLETA”
 f-p.o. dow[ódca] „Ryś”^f

Dowództwo Brygady
 Specjalnej („ORZEŁ”)
 g-Orzeł^g

Oryginał, maszynopis.

*Archiwum Sądu Wojewódzkiego w Gdańsku. Akta sprawy
 Sr 225/49, sygn. 12/50, brak paginacji.*

W lewym górnym rogu naklejone wycięte z gazety zdjęcie Franciszka Jóźwiaka.

Na odwrocie dokumentu pochodzący z okresu śledztwa prowadzonego przez UBP odręczny dopisek piórem: Podobnych listów gończych dwie sztuki, natomiast na trzech ulotkach wypisywałem tytuły oraz podpisywałem te ulotki. Szkolnicki Ryszard – „Ryś”.

a, d *W dokumencie tekst nieczytelny, przekreślony na maszynie.*

b *W dokumencie: „Orląt”.*

c *W dokumencie: oportunistycznego.*

e-c *W dokumencie pierwsze człony nazwy napisane małą literą.*

f-f, g-g *W dokumencie dopisane piórem.*

¹ *Jóźwiak Franciszek ps. „Witold” (1895–1966) – generał dywizji Milicji Obywatelskiej, komendant główny MO (lipiec 1944–marzec 1949), od 1945 r. wiceminister bezpieczeństwa publicznego, następnie prezes Najwyższej Izby Kontroli (1949–1955) i wiceprezes Rady Ministrów (1955–1956), członek Biura Politycznego KC PPR i KC PZPR (wrzesień 1945–październik 1956). Odsunięty od władzy w październiku 1956 r.*

Publikowane dokumenty przechowywane są w Archiwum Sądu Wojewódzkiego w Gdańsku. Zachowano język oryginału, poprawiono jedynie błędy językowe i interpunkcyjne. Wszelkie uzupełnienia podano w nawiasach kwadratowych.